

8. Соціальне розуміння є осягненням свідомістю значення того чи іншого явища, його місця і функцій у світі, мислинневе прийняття смислових згустків та образів про довкілля, людське буття і саму особистість. Тому розгортання процесів соціального розуміння здійснюється в актах внутрішньої-зовнішньої мови-мовлення, виявляючи мотиви, цілі, зміст адресованої йому інформації, дії, енергії. В основі такого розуміння завжди знаходиться доцільне перетворення предмета соціальної взаємодії, яке співвідноситься із загальним смислом мети перетворення та успішності співдіяння з іншими.

9. На прикладі *біциклічної моделі соціального розуміння* А.В. Фурмана констатовано, що індивідуальний поступ студентів до вищих рівнів соціального розуміння, розпочинаючись фактологічним й завершуючись екзистенційним, забезпечує смислове проникнення у сутність предметів, особливий ментально-мисленнєвий стан суб'єкта розуміння, інтимне прийняття об'єкта розуміння у злагоді з ним, тобто його задіяння до власного співбуття [10]. Вінцем соціального розуміння є цілеспрямоване творення особистістю духовних потреб і вчинків, етнонаціонального і власного ментального досвіду за законами істини, добра, краси, гармонії, вічності в конкретному вітакультурному часопросторі.

1. Абушенко, В.Л. Понимание // Новейший философский словарь / Сост. и гл. науч. ред. А.А. Грицанов; науч. ред. М.А. Можейко, Т.Г. Румянцева; отв. секр. и ред. А.И. Мерцалова. – 3-е изд., исправл. – Мн.: Книжный Дом, 2003. – С. 767–769.

2. Автономова, Н. С. Понимание и язык / Н. С. Автономова // Познание и язык. Критический анализ герменевтических концепций. – М.: АН СССР Ордена Труд. Красн. Знамени Ин-т философии, 1984. – С. 5-22.

3. Автономова, Н. С. Понимание, разум, метафора / Н. С. Автономова // Понимание как философско-методологическая проблема (Материалы “Круглого стола”); часть первая // Вопросы философии. – 1986. – № 7. – С. 79-81.

4. Алексеев, И. С. Об универсальном характере понимания / И. С. Алексеев // Понимание как философско-методологическая проблема (Материалы “Круглого стола”); часть первая // Вопросы философии. – 1986. – № 7. – С. 73-74.

5. Барбасов, А. В. Понимание в футурологическом мышлении / А. В. Барбасов // Объяснение и понимание в социальном познании. – М.: АН СССР, Ин-т философии, 1990. – С. 39-50.

6. Быстрицкий, Е. К. Научное познание и проблема понимания / Е. К. Быстрицкий. – К.: Наукова думка, 1986. – 134 с.

7. Быстрицкий, Е. К. Понимание и практическое сознание / Е. К. Быстрицкий // Загадка человеческого понимания / Под общ. ред. А. А. Яковлева; сост. В. П. Филатов. – М.: Политиздат, 1991. – С. 25-38.

8. Нишанов, В. К. Особенности понимания в социальном познании / В. К. Нишанов // Объяснение и понимание в специальных общественных науках. – М.: АН СССР, Ордена Трудового Красного Знамени Институт Философии, 1989. – С. 22-29.

9. Поляков, Л. В. Понимание в истории как история понимания / Л. В. Поляков // Загадка человеческого понимания / Под общ. ред. А. Яковлева; сост. В. П. Филатов. – М.: Политиздат, 1991. – С. 39-52.

10. Фурман, А. Біциклічна модель організації процесів розуміння / А.В. Фурман // Вітакультурний млин. – 2008. – Модуль 8. – С. 4-12.

11. Фурман, А.В. Ідея професійного методологування: Монографія / А.В. Фурман. – Ялта-Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 205 с.

РІВНІ ОВОЛОДІННЯ СТУДЕНТАМИ НАВЧАЛЬНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ

ГРНЯК А.Н., ГРНЯК Г.С.

Copyright © 2013

Будь-яку книгу можна прочитати на різних рівнях сутнісного усвідомлення її змісту. Водночас змістова специфіка книги впливає на вибір читачем того чи іншого стилю взаємодії з її сторінками. Так, для прикладу, тексти книг сакрального характеру уже за інтенційністю (комунікативним наміром) читача значно відрізняються за потенційною глибиною їх осягнення (текст, значення, смисл, сенс), скажімо, від текстів інструкцій до побутової техніки.

Проаналізуємо наступність рівнів читацької діяльності, котрі можуть бути використані для обґрунтування рівнів читацької компетентності, етапів читацької діяльності чи критеріїв оцінювання її ефективності (*рис.*):

1. Увага студента спрямована на книгу написану іншомовною (незрозумілою) мовою. Відтак таку систему мовних знаків (текст) читач не може адекватно декодувати і його діяльність обмежується візуальним сприйняттям.

2. Адекватне декодування текстового повідомлення та максимально точне відтворення закладеної автором інформації (денотату). Зміст тексту інструкцій, алгоритмів, формул тощо передбачає репродуктивне відтворення (часто механічне) комунікативного задуму автора.

3. Смыслопородження та смисловизначення читача у численній множинності смыслопотоків інваріантного значення тексту. Для прикладу під час читання Святого Письма студент може взаємодіяти з текстом з конкретної

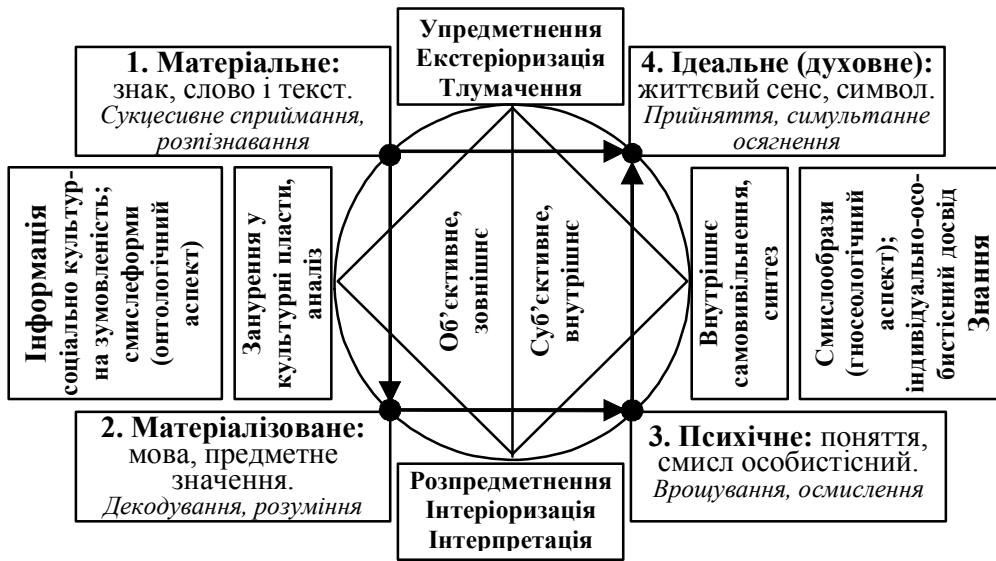

Рис.

Психологічні інваріанти семантики тексту НKK

сміслової позиції: історика, філософа, юриста, філолога, освітянина, критика тощо. У цьому випадку текст породжує у кожній окремій особистості різні смислові варіації. Крім того, рівень вітакультурного розвитку, що змінюється в онтогенезі передбачає значні смислові видозміни навіть в одній і тій же особі. Особливо це помітно у випадку при кількаразовому перечитанні одного і того ж тексту на різних вікових етапах (16, 36, 66 років) і, відповідно, з позиції різних соціальних ролей (доньки/сина, матері/батька, бабусі/дідуся). Відтак ментальний досвід особистості є одним із основних чинників виникнення особистісних смислів і навпаки.

4. Сенсоосягнення, внутрішнє озоріння. Ціннісно-емоційне прийняття як мотиваційної спрямованості, що спричинює корекцію чи зміну життєвої інтенції. Передбачає не лише гармонізацію на понятійному рівні одержаного повідомлення із власною системою вітакультурного досвіду, а й перебудову або підкріплення (ствердження) останньої під його впливом.

Тут доречно згадати термін “мультиакцентуальність знаку”, котрий вживають для вказування на диверсифікацію використання та інтерпретації текстів різними аудиторіями [6], а також постулат про множинність інтерпретацій тексту (котрий означає, що кожен читач розуміє текст по-своєму, на основі свого особистого – пізнавального і “мовленнєвого” – досвіду) [1, с. 45]. Отож внутрішній смисл тексту може розходитися з його зовнішнім значенням. Для того щоб його зрозуміти читачу потрібно вміти абстрагуватися від зовнішнього значення і переходити на внутрішньосмісловий рівень. Відтак текст може бути прочитаний з різною глибиною [5, с. 19]. Крім того, кожне нове прочитання тексту, за Р. Бартом, створює нове смислове значення і читач неначе пише свій власний текст заново [2].

Важливо й те, що будь-яке висловлювання набуває сенс тільки в контексті, в конкретний час і в конкретному місці (ідея хронотопу) [2]. Очевидно, що при різному застосуванні конкретного слова виникають і різні психічні процеси, наприклад, слово “вугілля” в одному випадку викликає конкретний образ (те, чим розігривають пічку, або те, чим художник наносить штрихи), а в інших – абстрактні системи логічних зв'язків (вуглець як хімічний елемент “С”) [3, с. 250-251], в третій – емоційні переживання (вугілля, що забруднило сукню).

Отож справедливим є твердження О. Р. Лурії, що значення слова розвивається, і хоча предметна приналежність будь-якого слова на різних рівнях розвитку залишається тією ж, зміст понять, який стоїть за словом, і структура зв'язків, що викликана словом, докорінним чином не змінюється [3, с. 261]. Водночас, на думку Л. С. Виготського, в онтогенезі спостерігається глибока психологічна зміна значення слова, зміна його системної будови, тобто за значенням слова на кожному етапі стоять різні психологічні процеси. У цьому і полягає суть положення про смисловий та системний розвиток значення слова в онтогенезі, а також твердження про смисловий та системний розвиток свідомості, котра відображає зовнішній світ за допомогою слова [за 4, с. 61].

1. Глухов В. П. Основы психолінгвистики : [учеб. пособие для студентов педвузов] / Вадим Петрович Глухов. – М. : АСТ : Астрель, 2008. – 351, [1] с. – (Высшая школа).
2. Кашкин В. Б. Введение в теорию коммуникации : [учеб. пособие] / Кашкин В. Б. – Воронеж : ВГТУ, 2000. – 175 с.
3. Лурия А. Р. Лекции по общей психологии / Александр Романович Лурия. – СПб. : Питер, 2007. – 320 с. – (Серия “Мастера психологии”).
4. Лурия А. Р. Язык и сознание / Александр Романович Лурия. – М. : Изд-во МГУ, 1979. – 320 с.
5. Миронова М. В. Психология и социология чтения : [учеб. пособие для студ. 3 курса специальности 021500 “Издательское дело и редактирование”] / Миронова М. В. – Ульяновск : УлГТУ, 2003. – 67 с.
6. Семиотика : книга для студентов [Электронный ресурс] / [авт.-сост. Скрипник К. Д.]. – Ростов-на-Дону : РИО Ростовского филиала Российской таможенной академии, 2000. – 127 с. – Режим доступа к книге : <http://domknig.net/book-4551.html>